

АНОТАЦІЯ

Івченко Н. С. Карнавалізований екодискурс (на матеріалі англomовних анімаційних фільмів). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 – Філологія (Галузь знань 03 – Гуманітарні науки). – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2021.

Дисертаційну роботу присвячено вивченню карнавалізованого анімаційного екодискурсу в сучасному англomовному комунікативному просторі, який являє собою цілісну концепцію, що характеризується експансією екологічної проблематики, пов'язаною з експресивністю, емотивністю, інтертекстуальністю в контексті комічної спрямованості. Екоцентрична модель теоретизування в роботі пов'язується з мовленнєвою діяльністю персонажів карнавалізованого анімаційного екодискурсу і виявленням прийомів створення комічного, побудованих на когнітивному механізмі інконгруентності. Карнавалізований екодискурс, представлений в анімаційних фільмах, розглядається як складна креативна мультимодальна семіотична система, оскільки значення у ній формується за допомогою різних каналів передачі інформації – модусів: вербального, який утворює лінгвістичну систему фільму та поділяється на усний та письмовий, а також невербального, який складає нелінгвістичну систему та включає візуальні та аудіальні засоби. Вербальний та невербальний модуси у визначеному типі дискурсу організовані відповідно до задуму автора, чи групи авторів, й запрограмовано на створення єдиного логічного змісту, що сприяє усебічному відображенню екологічних проблем сучасного світу. Матеріалом дослідження слугують популярні англomовні анімаційні фільми про природу («Zootopia» (2016 р.), «The Secret Life of Pets» (2016) та «The Secret Life of Pets2» (2019), «Sing» (2016), «Queen's Corgi» (2019), «Finding Dory»(2016)), головними персонажами яких виступають тварини наділені

людськими рисами й характерами, які перебувають в екологічному середовищі – мегаполісі, де “перегортають” усе догори дригом, і комізм виникає за рахунок тотальної ненормативності, завдяки якій реалізується базова функція карнавалізованого анімаційного екодискурсу – змусити адресата розсміятися.

Методологія дослідження спирається на еколінгвістичний підхід у вивченні карнавалізованого екодискурсу, який уможливорює виявлення його специфіки, що ґрунтується на порушенні норм – онтологічних, логіко-поняттєвих, валоративних, стереотипних, мовних, мовленнєвих та прогнозування інференції: порушення норм у гуморі є нормою, яка створює комічний ефект.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше розроблено теоретико-методологічні засади системного еколінгвістичного підходу до аналізу англomовного карнавалізованого екодискурсу на матеріалі англomовних анімаційних фільмів. Зокрема, вперше виявлено специфічні функції цього типу дискурсу в залежності від комунікативної мети комунікантів; описано анімаційні карнавалізовані оніми й онімічні стереотипи у просторі карнавальної англomовної лінгвокультури; охарактеризовано карнавальні перекручування соціокультурних феноменів у карнавалізованому екодискурсі; досліджено мовно-естетичні знаки, доведено карнавалізованість позитивних, негативних й нейтральних емоцій та інтертекстуальних асоціацій, а також екологічність їх експлікації. Охарактеризовано карнавальні інтертекстуальні асоціації соціокультурних феноменів; досліджено мовно-естетичні знаки, які створюють комічний ефект, що впливає на екологічне середовище позитиву у карнавалізованому анімаційному екодискурсі.

У роботі розроблено лінгво-екоестетичний підхід, в основі якого перебуває критичний аналіз досліджуваного виду дискурсу, який аналізується з погляду на його лінгвістичні особливості, які можуть бути закріплені: в еко-естетичній інформації, що передається засобами мови; у словниковому

значенні слова; у мовних формах, тобто логічних, гармонійних, милозвучних та доречних граматичних, стилістичних й фонетичних виразних засобах мови. Характерною рисою визначеного типу дискурсу є естетичні мовні знаки, які слугують маркерами зв'язку реального світу та екологічного простору анімації та сприяють формуванню еко-естетичної свідомості реципієнта (глядача), емоційного інтелекту, естетичного смаку, дбайливого ставлення до навколишнього світу.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку наукових та довідкових джерел, списку ілюстративного матеріалу.

У першому розділі «Карнавалізований анімаційний екологічний екодискурс» обґрунтовуються теоретичні засади дослідження: уточнюються лінгвістичні дефініції дискурсу. Окрім того, у цьому розділі вибудовується методологія та методика аналізу карнавалізованого екодискурсу, викладаються методологічні й методичні засади: з'ясовуються методи аналізу англomовного карнавалізованого екодискурсу, описуються етапи роботи. А також, визначаються основні риси, функції й жанрові характеристики карнавалізованого анімаційного екодискурсу; описується парадоксальна природа порушення різноманітних норм, що є нормою для описаного різновиду дискурсу; пропонується категоризація змішаних емоцій на амбівалентні, полівалентні, оцінні, кластерні, контрадикторні, дифузійні, склеєні; виявляється наявність емотивних засобів мови (номінативної, дескриптивної та експресивної лексики, а також афективних, конотативних та потенціативних засобів мови). Доводиться, що карнавалізований анімаційний екодискурс є емоційною інтерпретацією наявного світу.

Другий розділ «Відображення соціокультурного середовища існування мови у карнавалізованому анімаційному дискурсі» присвячено дослідженню порушення норм у карнавалізованому анімаційному екодискурсі як джерело екологізації (стереотипних, онтологічних,

валоративних, логіко-поняттєвих, мовних та мовленнєвих); вивчено оніми, онімічні стереотипи, їхні комічні функції, а також соціокультурні феномени у карнавалізованому анімаційному екодискурсі. Виявлено мовно-естетичні (приказки, метафори, ідіоми та меми) знаки карнавалізаційного екодискурсу, його суспільні проблеми у ракурсі комічного; інтертекстуальні асоціації, виражені словами, словосполученнями, аббревіатурами та фразеологічними виразами.

У третьому розділі «Карнавалізація емоцій: екологічність імплікації» вивчено типи стереотипних емоцій, що лежать в основі карнавалізованого анімаційного екодискурсу: позитивні, нейтральні, негативні. Доведено, що карнавалізований анімаційний екодискурс, завдяки своїй інконгруентній природі, занурює ці стереотипні уявлення про емоції у незвичний, яскравий, багаторівневий світ, у такий спосіб викриваючи екологічність або неекологічність їхнього впливу на глядача. Встановлено, що досліджуваний тип дискурсу активно вдається до карнавалізації всіх видів емоцій, афектів та почуттів, особливо яскраво це проявляється у випадку негативних переживань. Виявлено емоції першого порядку – фундаментальні, які відрізняються силою та насиченістю перебігу і, як наслідок, виражені більш емотивно-насиченими засобами, а також другорядні емоції – другого порядку. Розглянуто гендерні емоції: жіночі, чоловічі, дитячі та їх відмінності, зокрема, охарактеризовано мовні та немовні засоби інтенсифікації, заниження та приховування емотивної насиченості.

Теоретична значущість дисертації зумовлена запровадженням нового типу дискурсу – карнавалізованого анімаційного екодискурсу – і визначається внеском в теорію дискурсу, еколінгвістику, теорію інтертекстуальності, емотіологію, лінгвостилістику.

Результати наукового дослідження узагальнюються у висновках, які підтверджують гіпотезу роботи.

Практичне значення отриманих результатів визначається можливістю їхнього використання у курсах із лексикології англійської мови

(теми «Семасіологія», «Фразеологія»), стилістики англійської мови (теми «Стилістична семасіологія», «Стилістичний синтаксис»), теоретичної граматики англійської мови (теми «Словосполучення», «Речення»), загального мовознавства (теми «Мова і мислення», «Семантика»), а також спецкурсів з когнітивної дискурсології, функціонально-комунікативної лінгвістики, емотіології.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у застосуванні розробленої методики еколінгвістичного аналізу для вивчення різних жанрів карнавалізованого екодискурсу, поглибленого дослідження вербальних, невербальних, візуальних засобів.

Ключові слова: анімаційний фільм, екодискурс, еколінгвістичний підхід, інтертекстуальна асоціація, карнавалізація, комічний ефект, мовно-естетичний знак, модус, мультимодальність, порушення норм.